

Asia: VN/1305/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elintarvikelain, rehulain ja eläintautilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ruokavirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Suurelta osin lausunnolla olevista lakimuutoksista on keskusteltu jo aiemminkin Ruokaviraston ja maa- ja metsätalousministeriön kesken.

Ruokavirasto lausuu alla esille otetuista elintarvikelakiin ja rehulakiin ehdotetuista muutoksista. Eläintautilain osalta Ruokavirastolla ei ole lausuttavaa.

Elintarvikelaki

2.3. 10 §. Rekisteröity elintarviketoiminta.

5. Säännöskohtaiset perustelut: 10 §. Rekisteröity elintarviketoiminta

Ruokavirasto ehdottaa viimeisen kappaleen muokkaamista alla olevalla tavalla, koska muualla lainsäädännössä ja Ruokaviraston ohjeissa käytetään termiä 'helposti pilaantuvat elintarvikkeet', vai onko ministeriöllä jokin tarkempi peruste, miksi ensimmäiseksi puhutaan herkästi pilaantuvista elintarvikkeista ja myöhemmin esimerkissä helposti pilaantuvista elintarvikkeista? Lisäksi virasto ehdottaa sanan 'säännöllisesti' sisällyttämistä esimerkkiin, koska se on olennainen asia rekisteröitymisvelvoitteessa:

"Jos toimintaan liittyvät riskit eivät ole vähäisiä, esimerkiksi käsitellään säännöllisesti helposti pilaantuvia elintarvikkeita, toiminta täytyisi rekisteröidä sen pienimuotoisuudesta riippumatta. Jos esimerkiksi yksityishenkilö leipoo säännöllisesti konditoriatuotteita myyntiin, elintarviketoiminta täytyisi rekisteröidä, koska toiminta on säännöllistä ja elintarvikkeet ovat helposti pilaantuvia. Tällainen elintarviketoiminta kuuluisi suunnitelmallisen valvonnan piiriin."

2.5. 20 §. Hygieniapassitestaaja.

Ruokavirasto toteaa, että hygieniapassitestaajan hyväksynnän peruuttamisesta koskeva 20 §:n 2 momentin muutosehdotus on hyvin tarpeellinen. Kuten hallituksen esityksessä on todettu, tällä hetkellä voimassa olevan säännöksen sanamuodon mukaan Ruokavirasto ei voi peruuttaa testaajan hyväksyntää ilman, että ensin kehottaa testaa-jaa korjaamaan toimintaansa, vaikka testaajan rikkomukset olisivat olennaisia. Muotoilu on käytännössä johtanut ongelmiin valvonnassa, kun toimenpiteisiin ei vakavissakaan rikkomuksissa ole voitu puuttua suoraan, vaan ensin toimijaa on pitänyt kehottaa korjaamaan toimintaa. Muutoksen myötä Ruokavirastolla on mahdollisuus peruuttaa testaajan hyväksyntä silloin, kun testaaja on rikkonut häneen sovellettavia säännöksiä olennaisesti ja vakavasti. Tämä on tärkeää tilanteissa, kun testaajaa ei ole vielä kehoitettu esimerkiksi sen vuoksi, että hän ei ole tehnyt vastaavaa rikkomusta aikaisemmin. Lisäksi tämä on tärkeää myös tilanteissa, kun kyseessä on sellainen vakava ja olennainen rikkomus, johon liittyisi esimerkiksi rikolliseksi epäiltyä toimintaa tai oikeusturvan vaarantumista, ja kehotuksen antamisen edellytys viivästyttäisi hyväksynnän peruuttamista.

2.7. 22 a §. Elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuuden turvaaminen vakavissa häiriötilanteissa.

Ehdotetun uuden 22 a §:n mukaan normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien saatavuuden turvaamiseksi voitaisiin valtioneuvoston asetuksella säätää välttämättömiä tilapäisiä poikkeuksia elintarvikesäännöksissä olevista vaatimuksista, jotka koskevat elintarviketoimintaa koskevia tiloja, rakenteita ja toimintaa, elintarvikkeiden koostumusta ja laatua, elintarvikkeiden käsittelyä, kuljettamista ja lämpötilavaatimuksia, elintarvikkeista annettavia tietoja, tai elintarvikekontaktimateriaalien puhtausvaatimuksia, käyttöä ja niiden merkintöjä. Tämän toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi, että vaatimusten täyttäminen sellaisenaan johtaisi elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien saatavuuden olennaiseen vaikeutumiseen. Lisäksi toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi, että poikkeukset eivät vaarantaisi elintarvikkeiden turvallisuutta taikka muutoin ihmisten terveyttä tai ympäristöä.

Ruokavirasto esittää harkittavaksi, voitaisiinko poikkeuksista määrääminen säätääkin elintarvikelaissa suoraan Ruokaviraston tehtäväksi. Perustuslain 80.2 §:ssä säädetään lainsäädäntövallan siirtämisestä muille viranomaisille. Sen mukaan ”myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätystä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.”

Elintarvikelaissa voitaisiin mahdollisesti vielä nykyistä ehdotusta tarkemmin antaa reunaehdot lain mahdollistamille poikkeuksille. Tällöin saattaisi olla mahdollista, että viraston antamat normit olisivat sillä tavoin teknisluonteista, että niiden antaminen olisi mahdollista säätää viraston toimivallassa olevaksi asiaksi. Ruokaviraston ehdotuksessa ovat takana käytännön syyt. Häiriötilanteeseen reagoimisprosessin on tärkeää olla nopea, jotta esimerkiksi helposti ja nopeasti pilaantuvien elintarvikkeiden osalta ei synny turhaa elintarvikehävikkiä ja taloudellista tappiota mahdollisesti aikaa vievien prosessien vuoksi. Samoin nopealla prosessilla voitaisiin edesauttaa sitä, ettei tiettyjen elintarvikkeiden saatavuus häiriinny tilanteissa, joissa elintarvikkeiden turvallisuutta vaarantamattomilla poikkeuksilla saatavuus voitaisiinkin turvata.

Jos valtioneuvoston asetusta koskeva prosessi on hidas, niin käytännössä Ruokaviraston olisi kuitenkin annettava häiriötilanteita koskevia linjauksia ilman lainsäädännön tukea odotettaessa valtioneuvoston asetuksen laatimista ja voimaantuloa.

2.10. 72 §. Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu.

Ehdotuksen mukaan kunnan elintarvikevalvonnasta perittävää vuosittaista perusmaksua muutettaisiin siten, että jatkossa maksu perittäisiin vain säännöllisesti valvottavilta kohteilta.

Ruokavirasto toteaa, että tämä on kannatettava muutos ja selkeyttää nykyistä tilannetta.

2.11. 78 §. Täytäntöönpano.

Elintarvikelain voimassa olevan 78 §:n 2 momentin mukaan 19 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin peruuttamista koskevaa päätöstä olisi noudatettava valituksesta huolimatta, ellei

Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää. Hallituksen esityksessä momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös 20 §:n 2 momentissa tarkoitettua hygieniapassitestaajan hyväksynnän peruuttamista koskevaa päätöstä olisi noudatettava valituksesta huolimatta. Ruokavirasto toteaa, että kyseinen muutos on tarpeellinen. Esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa hygieniapassitestaajan rikkomukset ovat vakavia ja olennaisia, kuten jos teko on omiaan aiheuttamaan vähäistä suurempaa vahinkoa, on oleellista, että hygieniapassitestaajan peruuttamista koskevaa päätöstä tulee noudattaa valituksesta huolimatta, eli viivytyksettä.

2.13. 80 §. Rekistereihin merkittävät tiedot.

Lausuttavana olevassa esityksessä ei ole ehdotettu muutosta 80 §:n 4 momenttiin, mutta Ruokavirasto esittää seuraavaa.

Voimassa olevan 80 §:n 4 momentin mukaan hygieniapassitestaajista rekisteriin merkitään testaajan nimi, henkilötunnus ja yhteystiedot. Henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin, rekisteriin merkitään henkilön nimi ja henkilötunnus sekä hygieniapassitestaajan nimi, testipaikan osoite ja testin suorittamispäivämäärä. Henkilöistä, joille testaaja on myöntänyt hygieniapassin, rekisteriin merkitään lisäksi hygieniapassin myöntämispäivämäärä.

Ruokavirasto ehdottaa 80 §:n 4 momenttia ja sen perustelutekstiä ehdotetaan täyden-nettäviksi siltä osin kuin ne koskevat hygieniapassitestaajien ja hygieniapassitesteihin osallistuneiden ja hygieniapassin saaneiden henkilöiden rekisteriin merkittäviä tietoja.

Ruokavirasto esittää, että 80 §:n 4 momenttia muutettaisiin siten, että momentti olisi sisällöltään kokonaisuudessaan seuraava: "Hygieniapassitestaajista rekisteriin merkitään testaajan nimi, henkilötunnus, testaajan tunnus ja yhteystiedot. Henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin, rekisteriin merkitään henkilön nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika, jos henkilöllä ei ole henkilötunnusta, sekä hygieniapassitestaajan nimi ja testaajan tunnus, testipaikan osoite ja testin suorittamispäivämäärä. Henkilöistä, joille testaaja on myöntänyt hygieniapassin, rekisteriin merkitään lisäksi hygieniapassin myöntämispäivämäärä. Rekisteriin merkitään tieto siitä, jos hygieniapassi on peruutettu."

Edellä kuvatusti 80 §:n 4 momenttiin lisättäisiin, että hygieniapassitestaajista merkittäisiin testaajan tunnus. Henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin, merkittäisiin lisäksi syntymäaika, jos henkilöllä ei ole henkilötunnusta, ja testaajan tunnus. Rekisteriin merkittäisiin lisäksi tieto siitä, jos hygieniapassi on peruutettu.

Ruokavirasto esittää perusteluinaan seuraavaa:

Hygieniapassitestaajan tunnus: Hygieniapassitestaajan tunnus vaaditaan yksilöimään testaaja. Tunnus tulee kaikkiin testaajan testitietoihin, testilomakkeisiin ja myönnettyihin hygieniapasseihin. Lisäksi tunnus yksilöi testaajat ja linkittyy siihen henkilöön, jolle testaaja on myöntänyt hygieniapassin. Näin ollen sen merkitseminen rekisteriin hygieniapassitestaajan ja hygieniapassitesteihin osallistuvien henkilöiden kohdalla on oleellista ja asianmukaista.

Henkilöiden, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin, syntymäaika: Hygieniapassin suorittaminen ei vaadi henkilötunnusta. Monella hygieniapassitestiin osallistuvalla ja passin suorittavalla henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta. Tällaisissa tapauksissa henkilön yksilöinnin kannalta on oleellista ja asianmukaista, että hänestä voidaan rekisteröidä syntymäaika. Suomalaisen henkilötunnuksen puute ei siten estä testiin osallistumista, mikä on tärkeää huomioon ottaen hygieniapassia koskevat, lakiin perustuvat edellytykset. Hygieniapassia koskevilla edellytyksillä ja passin suorittamisella on suora vaikutus henkilön työllistymiseen.

Tieto siitä, jos hygieniapassi on peruutettu: Voimassa olevan 80 §:n 4 momentissa ei ole mainittu hygieniapassin peruuttamistiedon merkitsemistä rekisteriin. Kyseessä on kuitenkin oleellinen tieto. Elintarvikelain 19 §:ssä säädetään hygieniapassin suorittamisvelvollisuudesta. Hygieniapassilla on suuri merkitys elintarvikehygienian ja -osaamisen ja terveysriskien välttämisen kannalta. Elintarvikelain 19 §:n 5 momentin mukaan Ruokavirasto voi peruuttaa hygieniapassin, jos se on myönnetty olennaisesti virheellisin perustein. Ruokaviraston elintarvikelain 20 §:n 4 momentin nojalla antaman hygieniosaami-sesta koskevan määräyksen (20/2025 5189/00.00.01.02.00/2025) kohdan 5 mukaan hygieniapassi on myönnetty olennaisesti virheellisin perustein esimerkiksi silloin, kun henkilöllä on ollut käytössä oikeat vastaukset, henkilöä on johdateltu oikeisiin vastauksiin tai testaaja on myöntänyt hygieniapassin henkilölle, joka ei ole suorittanut testiä lainkaan. Esimerkiksi tällaisissa tilanteissa on oleellista ja asianmukaista, että Ruokavirasto merkitsee rekisteriin tiedon hygieniapassin peruuttamisesta eli siitä, että henkilöllä ei ole enää tai ole kuulunut alun perin ollakaan voimassa olevaa hygieniapassia.

Rekisteriin merkittävät tiedot yksilöidään myös Ruokaviraston tietosuojaselosteissa. Henkilötietoja sisältävä luettelo voidaan katsoa henkilörekisteriksi ja henkilötietojen julkaiseminen edellyttää laintasoista sääntelyä, jolla ulotetaan rekisterin julkaiseminen yhdeksi henkilötietojen keräämisen käyttötarkoitukseksi. Säännös vastaa voimassa olevaan lakiin lailla 1397/2019 lisättyä säännöstä.

Rehulaki

Ruokavirasto kannattaa rehulakiin esitettyjä muutoksia ja lisäyksiä.

Ehdotetun uuden 24 a §:n osalta Ruokavirasto toteaa lisäksi seuraavaa:

Ehdotetun uuden 24 a §:n mukaan normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa rehujen saatavuuden turvaamiseksi voitaisiin valtioneuvoston asetuksella säätää välttämättömiä tilapäisiä poikkeuksia rehusäännöksissä olevista vaatimuksista, jotka koskevat rehujen laatua ja koostumusta, rehuista

annettavia tietoja ja rehujen pakkausvaatimuksia, rehualan toimintaa koskevia tiloja, rakenteita ja kalustoa, rehujen käsittelyä, käyttöä, kuljetusta ja varastointia sekä rehualan toimijan ilmoitusvelvollisuutta ja hyväksyntää. Tämän toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi, että vaatimusten täyttäminen sellaisenaan johtaisi rehujen saatavuuden olennaiseen vaikeutumiseen. Lisäksi toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi, että poikkeukset eivät vaarantaisi rehujen turvallisuutta taikka muutoin ihmisten tai eläinten terveyttä tai ympäristöä.

Ruokavirasto esittää harkittavaksi, voitaisiinko poikkeuksista määrääminen säätääkin rehulaissa suoraan Ruokaviraston tehtäväksi. Perustuslain 80.2 §:ssä säädetään lainsäädäntövallan siirtämisestä muille viranomaisille. Sen mukaan ”myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätystä asiasta, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.”

Rehulaissa voitaisiin mahdollisesti vielä nykyistä ehdotusta tarkemmin antaa reunaehdot lain mahdollistamille poikkeuksille. Tällöin saattaisi olla mahdollista, että viraston antamat normit olisivat sillä tavoin teknisluonteista, että niiden antaminen olisi mahdollista säätää viraston toimivallassa olevaksi asiaksi. Ruokaviraston ehdotuksessa ovat takana käytännön syyt. Häiriötilanteeseen reagoimista koskevan prosessin on tärkeää olla nopea, jotta rehujen saatavuus ei häiriinny tilanteessa, joissa rehujen turvallisuutta vaarantamattomilla poikkeuksilla saatavuus voitaisiinkin turvata. Samoin tällä voitaisiin estää turhaa hävikkiä ja taloudellista tappiota aikaa vievien prosessien vuoksi.

Jos valtioneuvoston asetusta koskeva prosessi on hidas, niin käytännössä Ruokaviraston olisi kuitenkin annettava häiriötilanteita koskevia linjauksia ilman lainsäädännön tukea odotettaessa valtioneuvoston asetuksen laatimista ja voimaantuloa.

Lapveteläinen Tiina
Ruokavirasto